

Viering van woord en gebed vijfde zondag van de veertigdagentijd

Huis van Dominicus 21 maart 2021

gelezen: Johannes 12, 20-33

1.

Het is blijkbaar van alle tijden, het verlangen om Jezus zelf te spreken. Niet zijn alleen zijn leerlingen, en al helemaal niet alleen de leerlingen van zijn leerlingen van zijn leerlingen, maar hem. Hoeveel moeite, hoeveel onderzoeks- en denkkracht is er bijvoorbeeld niet geïnvesteerd om, ondanks de eeuwenlange afstand, zicht te krijgen op Jezus zelf, op wat Hij echt gezegd heeft en gedaan?! Vreemd is dat natuurlijk niet. In het christelijk geloof staat Jezus centraal, wat Hij gezegd en gedaan heeft, niet wat er over hem gezegd is en geschreven staat. In deze zin is het misleidend om het christendom een religie van het Boek te noemen: het gaat niet zonder meer om de Bijbel, het gaat om de God waar de Bijbel over spreekt, en in het bijzonder om de geschiedenis van Jezus waar de Bijbel van getuigt. Opmerkelijk genoeg echter is in het Johannesevangelie Jezus veelvuldig en lang aan het woord, maar probeert Hij dan vooral duidelijk te maken dat niet alle aandacht naar hem moet uitgaan, naar de persoon die leefde tussen het jaar nul en het jaar 33 van onze jaartelling. Het kan door de vele woorden die Hij ook vanmorgen in het evangelie spreekt in eerste instantie gemakkelijk onopgemerkt blijven, maar Jezus willigt het verzoek dat de Griekse pelgrims hem via Filippus en Andreas doen, niet in. Zij krijgen hem niet te spreken. In plaats daarvan legt Jezus uit waarom niet.

‘Het uur is gekomen dat de Mensenzoon verheerlijkt gaat worden’: even zou je kunnen denken dat Jezus al te zeer verheven wordt om zomaar met hem te kunnen praten. Je kunt ook niet zomaar de koning opbellen, of bij de paus op visite. Maar Jezus’ verheffing is juist bedoeld om hem te verbinden met anderen, in hun midden te zijn. ‘Wanneer Ik van de aarde omhoog zal zijn geheven, zal Ik allen tot Mij trekken’: zo zegt Hij het. We weten dat Johannes met dat ‘omhoog heffen’ Jezus kruisiging bedoelt: Hij zal aan het kruis omhoog worden geheven, lijdend – zeg maar gerust: verrekend – en stervend – zeg maar: gesloopt. Zoals Mozes eens de slang omhoog hief in de woestijn, heeft Jezus eerder in het Johannesevangelie uitgelegd (Joh. 3,14). Als het volk Israël in de woestijn met elkaar in conflict raakt, stuurt God giftige slangen om zichtbaar te maken wat er gebeurt. Teneinde zijn volk te genezen van de slangenbeet van de tweedracht, moet Mozes vervolgens een slang maken van brons en ieder die gebeten is, moet daarnaar opkijken. Zij kijken dus *omhoog*, maar brengen daarmee hun *laagste* passies voor ogen: de neiging zich tegen elkaar te keren, elkaar de schuld te geven van de ellende, de pijn en de last niet samen te dragen, maar op anderen af te wentelen. Deze neigingen moet je niet proberen te vergoelijken of negeren, maar je moet ze onder ogen zien.

Jezus laat ons onder ogen zien wie wij zijn en wat we doen: mensen die dodelijke slachtoffers maken en die de dodelijke slachtoffers zijn van hun eigen gedrag. Ons dat voor ogen laten brengen werkt genezend.

2.

‘Wie zijn leven bemint, verliest het’, zegt Jezus, met een variant op een uitspraak die in alles vier de evangeliën voortkomt. ‘maar wie zijn leven in deze wereld haat, zal het ten eeuwigden leven bewaren.’ Wie per se aan zijn leven vast wil houden, koste wat kost, die zal er alles aan doen vermeende bedreigingen van dat leven af te wenden. Hij zal planten en dieren opofferen aan zijn welvaart. Hij zal zich blind houden voor de omstandigheden waaronder mensen moeten leven, doof blijven voor hun klacht

vanwege het gebrek dat zij lijden, of vanwege hun onderdrukking, of vanwege het gevaar dat hen bedreigt. Hij hoort en ziet niet de dat het zo niet langer gaat, zelfs niet als het eigen lichaam en het eigen verstand dat probeert duidelijk te maken. Want hij kan zich niet laten afleiden van dat ene doel: onschadelijk maken wat zijn leven zoals het is bedreigt en wat hem of haar daarom angst aanjaagt. Pas wie een hekel durft te hebben aan wat niet goed is in zijn leven en inzet niet op een wat comfortabel is of veilig, maar op het waarachtig goede, die kan vrij worden van de eigen blindheid en het ongekende gaan zien. Dat is de mogelijkheid die Jezus biedt.

Het is niet dat Jezus geen angst gekend zou hebben. Het staat er wat onderkoeld, in het evangelie van vandaag, en daarmee verdwijnt het drama wat uit zicht. 'Wat moet ik zeggen?', vraagt Jezus. 'Vader, red Mij uit dit uur? Maar daarom juist ben Ik tot aan dit uur gekomen.' De andere evangelies verbeelden het aanzienlijk dramatischer: Jezus die in de hof van Olijven zijn Vader smeekt dat de beker van het komende lijden hem voorbij mag gaan, die daar volgens het Lucasevangelie zelfs bloed bij zweet (Lc. 22,44), maar uiteindelijk toch kan zeggen: 'Niet mijn wil, maar de uwe'. In de brief aan de Hebreëën zegt dat Jezus 'onder luid geroep en onder tranen heeft gebeden en gesmeekt tot God, die Hem uit de dood kon redden.' En dan heet het: 'Na de doorstane angst is Hij verhoord'. 'Na doorstane angst is Hij verhoord: het woord dat gebruikt wordt betekent eigenlijk zoiets als 'goede greep' en kan ook 'standvastigheid' betekenen, of 'vroomheid', 'devotie'. 'Om zijn vaste toewijding, zijn devotie is Hij verhoord'. Het goede is alleen bereikbaar door de confrontatie met het kwade heen, de vrijheid door de confrontatie met de angst heen, het leven door de confrontatie met de dood heen. Door zijn vasthoudende liefde tot God wordt Jezus de toegang door de dood heen naar het volle leven: een leven bij God en uit God dat daarom niet meer kan sterven. Hij wekt vanuit de overzijde van de dood in ons het leven dat sterker is dan de dood, dat de dood aankan en overwint.

Al overwonnen heeft, zo suggereert dit evangelie. Het is wat Jezus het oordeel over deze wereld noemt, waardoor de vorst van deze wereld wordt buitengeworpen. Die vorst, dat is de dreigende duisternis van de dood, die door de angst ervoor aan te jagen ons gevangen zet en gevangen houdt.

3.

Als Jezus inderdaad toegang biedt tot een leven bevrijd van kwaad en dood, dan is er des te meer reden om, met de Grieken die voor het Joodse Paasfeest in Jeruzalem zijn, Jezus daar graag eens over te willen spreken. Hoe moet ik dat zien? En hoe kom ook ik bij dat leven? Maar we hoeven wat Jezus betreft helemaal niet bij hem op audiëntie te komen. Hij vergelijkt wat er met hem zal gebeuren als Hij ter dood wordt gebracht met een graankorrel die in de aarde valt en sterft en juist zo veel vrucht voortbrengt. Met andere woorden: Hij wordt uitgezaaid, daardoor zal Hij vrucht dragen. En daarin, in die vruchten, in die sporen van en aanzetten tot nieuw leven, daar is Hij te ontmoeten. Daar leren we wat het is om eeuwig leven te krijgen in hem. We hoeven, met de woorden van Maria op de bruiloft van Kana, alleen maar te doen wat Hij ons zeggen zal (Joh. 2,5). Dat wil zeggen: zonder angst en zonder terughoudendheid in te gaan op het appel dat de dingen, de planten en de dieren, dat de mensen om ons heen en dat de menselijke gevoeligheid die in onszelf gewekt wordt en leeft, ons duidelijk maakt. Zo heeft Hijzelf geleefd en zo nodigt Hij ook ons uit om te leven: 'Wil iemand mij dienen, dan moet hij mij volgen', hoorden wij hem zeggen, waar Ik ben, daar zal ook mijn dienaar zijn.' Dat is veelbelovend: zijn waar Jezus is die door God verheerlijkt zal worden, dat betekent delen in deze verheerlijking: 'Als iemand Mij dient, zal de Vader hem eren.' Maar het betekent ook dat je bereid moet zijn net als Hij als een graankorrel

te worden: het leven dat je nu leidt te laten sterven teneinde vruchten van nieuw en onvergankelijk leven voort te brengen.

De profeet Jeremia heeft voorspelt dat God in de toekomst een nieuw verbond met zijn volk zal sluiten. 'Ik schrijf mijn Wet in hun binnenste, Ik grif die in hun hart. Ik zal hun God zijn, en zij zullen mijn volk zijn' (Jeremia 31,33). De vroege christenen zagen het als voorspelling van wat er onder hen plaatsvond: zij wisten zich niet alleen van buitenaf door God aangesproken, zij leefden in, door en vanuit die aanspraak, die diep in hun binnenste resoneerde. We openden er deze viering mee, in de woorden van Psalm 51: 'Kom en vernieuw mij, maak mijn hart weer zuiver, herschep mijn denken, maak mij nieuw van binnen: doe mij weer opstaan, leven in uw vrijheid.' – Dat het zo mag zijn.

Erik Borgman